

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Сергій ЛИТОВЧЕНКО

“ ”

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
МУЗЕЙНО-АРХІВНОЇ ПРАКТИКИ
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший _____ бакалаврський _____
галузь знань _____ 03 гуманітарні науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ Історія та археологія _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ Історичний факультет _____

2025/2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

“_29_”_08_2025 року, протокол № 7

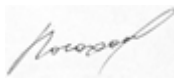
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Павлова Ольга Григорівна, канд. іст. наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Протокол від “29_”_08_2025 року № 1

Завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології

(підпис)

Сергій ПОСОХОВ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої програми Історія та археологія

назва освітньої програми

Гарант освітньої програми _____ Сергій ЛИТОВЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “_29_”_08_2025 року № 1

Голова методичної комісії історичного факультету _____

(підпис) Олександр ТУМАКОВ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної практики «Музейно-архівної практики» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалавр 032 «Історія та археологія»

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) «Історія та археологія»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета і завдання музейно-архівної практики:

Музейно-архівна практика проводиться для студентів II курсу денної форми навчання спеціальності «Історія та археологія». Практика є важливою складовою частиною підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Музейно-архівна практика студентів історичного факультету проводиться на базі музеїв, музейних комплексів, архівних та бібліотечних установ м. Харкова. Практика проходить протягом 21 днів після закінчення екзаменаційної сесії.

Після закінчення практики студенти здають письмові щоденники, звіти, методичні розробки екскурсії чи індивідуальні завдання. По закінченні практики проводиться звітна конференція, на якій студенти виступають з доповідями та презентаціями за результатами практики.

1.2. Основними завданнями музейно-архівної практики є:

- ознайомити студентів з історією створення колекції Харківського художнього музею;
- ознайомити студентів з основними формами і методами роботи музейних працівників та структурними підрозділами музею;
- розширити і закріпити теоретичні знання, отримані студентами під час навчання;
- розвивати у студентів інтерес до музейної та архівної роботи, познайомити з проблемами зберігання і охорони пам'яток мистецтва;
- підготувати студентів до роботи екскурсводами (познайомити з методикою екскурсійної роботи, з прийомами і засобами проведення екскурсій);
- розвивати у студентів інтерес до науково-дослідної, пошукової роботи в музейних, архівних, бібліотечних фондах;
- ознайомити з архівом та бібліотекою ХХМ, специфікою та організацією фондів.

1.3. Кількість тижнів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
4-й	
Лекції	
150	Практичні, семінарські заняття
	Не передбачено
Лабораторні заняття	

Не передбачено	Не передбачено
Самостійна робота	
150 год.	
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

В результаті проходження музейно-архівної навчальної практики студент повинен:

- знати: під час проходження практики студенти повинні з'ясувати специфіку музейної і архівної діяльності, познайомитися з профілями музеїв та специфікою архівних закладів, знати умови зберігання та фактори впливу на музейні предмети та архівні матеріали, основи консервації та реставрації музейно-архівних пам'яток, експозиційної та освітньо-масової роботи.

- вміти: організувати збір музейних експонатів та архівних матеріалів, забезпечити умови зберігання музейно-архівних пам'яток, заповнювати науково-технічну документацію, вміти скласти методичну розробку та організувати екскурсію.

Формування наступних загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації;

ЗК 2. Вміння організовувати творчі колективи з метою розв'язання комплексних міжпредметних проблем;

ЗК 3. Здатність застосовувати набуті знання та навички у практичних ситуаціях, виявляючи ініціативу та підприємливість.

Формування наступних фахових компетентностей:

ФК 1. Здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати цю інформацію;

ФК 2. Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних;

ФК 4. Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації;

- ФК 7. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної спеціалізації при розробці (у відповідності до певних вимог) наукових проєктів

1.7. Заплановані результати навчання:

- ПРН 5. Здатність використовувати вивчений матеріал в нових ситуаціях: пояснювати взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, оцінювати альтернативні варіанти інтерпретації основних тенденцій та особливостей історичного розвитку людства у певні історичні періоди;

- ПРН 8. Здатність розбивати інформацію на відповідні компоненти і розуміти їх взаємозв'язок: аналізувати явища та процеси світової історії з урахуванням сучасних теорій суспільного розвитку; визначати інформаційний потенціал конкретних історичних джерел при вирішенні певної наукової проблеми;

- ПРН 10. Здатність поєднувати частини разом, щоби одержати ціле з новою системною властивістю: визначати соціальні функції історика в нових умовах; встановлювати ефективну комунікацію з представниками інших гуманітарних та природничих наук; обґрунтувати мету та завдання власного дослідження з урахуванням актуальних проблем сьогодення;

- ПРН 12. Здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі: критично оцінювати ступінь розробленості дослідницької проблеми та отриманих результатів фахівцями; визначати вплив на хід та результати дослідження традицій певних наукових шкіл; узагальнювати результати власного дослідження.

- 1.8. Пререквізити: основи музеєзнавства та мистецтвознавства, історія української культури.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступна частина. Організаційні основи проведення практики

1. Бесіда з техніки безпеки.
2. Завдання і програма практики.
3. Знайомство з формами і методами проведення практики.
4. Розподіл індивідуальних завдань та знайомство з методикою їх виконання.

Тема 2. Науково фондова робота

1. Збиральницька робота музеїв.
2. Фондова робота музеїв та архівів. Шляхи комплектування фондів. Критерії відбору пам'яток для збереження.
3. Знайомство з науково-технічною документацією музеїв та архівів.
4. Заповнення музейно-архівної документації.

Тема 3. Збереження історико-культурної спадщини музеїв та архівів

1. Організація збереження музейних колекцій.
2. Організація збереження архівних фондів.
3. Вимоги до збереження музейно-архівних фондів.

Тема 4 Основи класифікації музейних експонатів та архівних документів

1. Характеристика класифікаційних груп музейних предметів.
2. Класифікація архівних документів.

Тема 5. Режим зберігання музейних та архівних пам'яток

1. Фактори впливу на збереження музейних предметів та архівних матеріалів.
2. Характеристика та організація контролю температури - вологісного режиму.
3. Вплив світла та методика організації захисту різних пам'яток від світлового фактору впливу.
4. Умови, режим, способи, зберігання пам'яток.
5. Організація контролю за станом зберігання музейно- архівних пам'яток.

Тема 6. Основи консервації та реставрації пам'яток

1. Засоби консервації пам'яток, що зберігаються в музейних колекціях та архівних фондах.
2. Правила консервації пам'яток історико-культурної спадщини, що зберігаються в музеях і архівах.
3. Реставрації пам'яток та її значення. Знайомство з роботою реставраційних майстерень.

Тема 7. Експозиційна робота

1. Основи побудови експозиції.
2. Основні правила та принципи побудови експозиції.
3. Тематико-експозиційний план.
4. Вимоги до оформлення експозиції. Експозиційний пояс.
5. Способи і принципи розміщення експонатів в експозиції.

Тема 8. Форми масової роботи

1. Екскурсійна робота музеїв і архівів та їх специфіка.
2. Класифікація екскурсій.
3. Основні вимоги до екскурсії.
4. Виставкова діяльність музейних та архівних закладів.
5. Лекційна та інші форми роботи музеїв та архівів.

Тема 9. Робота над оформленням звітної документації

1. Складання звітної документації з музейно-архівної практики.
2. Робота над індивідуальним завданням.
3. Складання звітної документації.

3. Структура навчальної дисципліни

	Кількість годин
	Денна форма

Назви тем	Усього	у тому числі				
		Лекції	прак-тичні	лаб.	інд.	Ср
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Вступна частина. Організаційні основи проведення практики	10					10
Тема 2. Науково фондова робота	20					20
Тема 3. Збереження історико-культурної спадщини музеїв та архівів	20					20
Тема 4 Основи класифікації музейних експонатів та архівних документів.	14					14
Тема 5. Режим зберігання музейних та архівних пам'яток	20					20
Тема 6. Основи консервації та реставрації пам'яток	20					20
Тема 7. Експозиційна робота	20					20
Тема 8. Форми масової роботи	16					16
Тема 9. Робота над оформленням звітної документації з музейно- архівної практики.	10					10
Всього годин	150					150

4. Самостійна робота¹

№ з/п	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1.	Вступна частина. Організаційні основи проведення практики	10
2.	Науково фондова робота	20
3.	Збереження історико-культурної спадщини музеїв та архівів	20
4.	Основи класифікації музейних експонатів та архівних документів.	14
5.	Режим зберігання музейних та архівних пам'яток	20
6.	Основи консервації та реставрації пам'яток	20
7.	Експозиційна робота	20
8.	Форми масової роботи	16
9.	Робота над оформленням звітної документації з музейно-архівної практики.	10
	Разом	150

Вимоги та рекомендації до виконання завдань, що пропонуються в межах самостійної роботи

Завдання виконується самостійно, результатом виконання є написання реферату не менше 10 сторінок друкованого тексту (Word; Поля – зверху-знизу –2, зліва – 2,5; справа – 1,5; Шрифт - Times New Roman, 14, Інтервал 1,5).

У тексті повинно бути відображено Вступ, Змістовна частина та Висновки, Список використаної літератури та матеріалів. Список літератури оформлено у відповідності до прийнятих на факультеті вимог для оформлення науково-довідкового апарату та вказаних у «Практикумі з музейно архівної практики». А також вказуються посилання на електронні ресурси, доступні для ознайомлення (або надіслані в електронному варіанті повнотекстові використані статті – не менше 3-х для найвищої оцінки).

¹ Самостійна робота здобувача спланована в рамках підготовки до поточного та семестрового контролю

Кожен обирає одне із запропонованих завдань і повідомляє про свій вибір.

6. Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом

7. Методи навчання

Використовується студентоцентризований, проблемно-орієнтований підхід, інтерактивні, у тому числі інформаційно-комунікаційні технології. Використовуються словесні, наочні, проблемно-пошукові методи навчання, ігрові методи навчання, а також групова та проєктна форма організації навчальної діяльності. Зокрема, підготовка індивідуальних проєктів та мультимедійних презентацій, організація дискусій з проблемних питань, створення цифрових музейних продуктів.

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких обмежень в умовах військового стану та пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) студентам надається можливість скласти залік

– на платформі Moodle в дистанційному курсі «Музейно-архівна практика»
<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5639¬ifieditingon=1>

Лекції та зустрічі зі спеціалістами музейних та архівних закладів проводяться в онлайн форматі із застосуванням платформи для відео конференцій: ZOOM:
<https://us05web.zoom.us/j/96050686809?pwd=am56cjNMM3ptLzlFMStEYTNjYnJldz09>

Ідентифікатор конференції: 960 5068 6809

Код доступу: 8SFKHn

Спілкування зі студентами та консультування також відбувається з допомогою чату у телеграм каналу та через електронну пошту.

8. Методи контролю

Захист завдань (технологічної карти екскурсії, методичної розробки екскурсії, паспорту музейного об'єкту, музейно-архівної документації, підсумкової документації практики).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Сума
	Розділ 1						Розділ 2			Складання музейного паспорта, паспорта екскурсійного об'єкту	Складання тексту чи технологічної карти екскурсії	Залікові завдання	
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	20	30	40	100
		1	1	1	1	1	1	2	2				

T1, T2 ... – теми розділів.

10. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	Зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

Критерії оцінювання роботи студентів:

Максимальний бал – 20.

20-15 балів - повна відповідь, самостійне творче мислення з теми;

15-10 балів - в цілому вірна, лаконічна відповідь;

10-5 балів – часткова відповідь на питання;

5-1 балів – обмежено фрагментарна відповідь, формальна.

11. Рекомендована література

Основна література

1. Закон України «Про музеї і музейну справу» // Відомості Верховної Ради. 1995. № 25.
2. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 р. з доповненнями та змінами від 14.05.1999 р.). Веб-сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Закон України «Про музеї та музейну справу» // Правова охорона культурної спадщини. Зб. документів. К.: ХІК, 2006. С. 112,113.
4. Закон України «Про національний архівний фонд і архівні установи» // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 15. (Закон України «Про національний архівний фонд і архівні установи» від 24 грудня 1993 року N 3814-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>).
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної Ради. 2000. № 39
6. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Правова охорона культурної спадщини. Зб. документів. К.: ХІК, 2006. С.130–162.
7. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» // Правова охорона культурної спадщини. Зб. документів. К.: ХІК, 2006. С.163–175.
8. Інструкція з музейного обліку, зберігання та використання пам'яток державної частини музейного фонду України.[Електронний ресурс]. URL:http://mincult.kmu.gov.ua/mincult_old/uk/publish/article/88140).
9. Основні положення організації науково-дослідної та методичної роботи в державних архівних установах України / Держкомархів України. К., 2001.
10. Основні правила роботи державних архівів України / Держкомархів України. К., 2004.
11. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання, затвердженого Постановою Кабінету міністрів України від 12 серпня 1992 р. № 466.

Додаткова література

12. Алексєєв, Ю.М. Пам'ятки історії і культури в сучасному суспільстві : проблеми охорони, збереження вивчення і використання / Ю. М. Алексєєв, Н. М. Кравченко // Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства. К., 1993. С. 97–140.
13. Архівні установи України: Довідник / Держкомархів України. К., 2000.
14. Архівні установи України: Довідник. Т.1. Державні архіви / Держкомархів України. УНДІАСД; Редкол.: Г. В. Боряк (голова), І. Б. Матяш, Г. В. Папакін. 2-е вид., доп. К., 2005. С. 45-67
15. Архівознавство: Підручник для студентів іст. ф-тів вищ. навч. закладів України / За заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. К., 2002.
16. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство. К., 2007.
17. Боряк Г. В. Національна архівна спадщина України та державний реєстр “Археографічна Україніка”. Архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи. К., 1995.
18. Боряк Г.В. Сукупна архівна спадщина України: до проблеми змісту понять Державного та Національного архівного фонду // Архіви України. 1995. № 4-6.
19. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: Посібник / Перекл. з нім. В.Лозинський, О.Лянґ, Н.Назаркевич. Львів, 2005.
20. Велика Л. П. Музейне експозиційне мистецтво. Х., 2000. 160 с
21. Власюк, І. М. Музеєзнавство та архівна справа : навч.-метод. посіб. / І. М. Власюк, О. Ю. Зосимович, М. В. Хададова. Житомир, 2006. 75 с.

22. Горбик В.О., Дорошко О.П. Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. Київ, 1998. 399с
23. VIII Луцьовські читання. Проблеми збереження музейних колекцій. Матеріали науково-практичного семінару 30 березня 2017 року / Укл. О. Г. Павлова. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 228 с.
24. Загороднюк І. Етапи формування і датування найдавнішої історії колекцій Національного науково-природничого музею НАН України. Київ, 2015. С. 161 – 163.
25. Куделко С. М., Павлова О. Г. Музейно-архівна виробнича практика студентів історичних факультетів університетів. Навчально-виробничий посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 136 с.
26. Кушнір Л. І. Методичні рекомендації «Сучасні вимоги до охорони і зберігання музейних колекцій». Кропивницький, 2017. 19 с
27. Маньковська, Р. В. Сучасний музей в соціокультурній динаміці // Історія України : маловідомі імена, події, факти : зб. ст. / НАУ, ін-т історії України. К., 2006. Вип. 33. С. 106–118.
28. Мезенцева Г.Г. Музеєзнавство. К., 1980.
29. Мережа центральних державних архівів України // Архіви України. 1992. № 4.
30. Музейно-архівна виробнича практика студентів історичних факультетів університетів. Практикум / Уклад. С. М. Куделко, О. Г. Павлова. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 120 с.
31. Музеї України : довідник. К. : Задруга, 1999. 130 с.
32. Нариси історії архівної справи в Україні / За заг. ред. І. Матяш та К. Климової. К., 2002.
33. Нова установа архівної системи // Архіви України. 1994. № 1-6.
34. Основи музеєзнавства, маркетингу, та рекламно-інформаційної діяльності музеїв / П. Горішевський, М. Ковалів, В. Мельник, С. Оришко. Івано-Франківськ : Плай, 2005. 63 с.
35. Посохов С. Музей природи в системі музейно-виставкового комплексу Харківського національного університету імені Василя Каразіна: традиції та новації. // Вип. 5. Київ, 2019. С. 133 – 134. Веб-сайт URL: http://zoomus.lviv.ua/files/museology5-2019_11_10_2019.pdf
36. Приходько Л. Ф. Дослідження підходів щодо визначення категорійності архівних фондів. Київ, 2013. 50 с.).
37. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство. К., «Знання», 2008.
38. Салата О. О. Основи музеєзнавства Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Історія». Вінниця, «Нілан-ЛТД». 2015. 164 с.
39. Сєрих С. Науково-фондова робота, здобутки і перспективи // Наук. Вісн нац. муз Історії України. Вип. 2. Київ, 2017. С. 417 – 420.
40. Українська архівна енциклопедія. К., 2008. 881 с.
41. Якубовський В.І. Музеєзнавство. Навчальний посібник-практикум. – Кам'янець-Подільський: П.П. Мошак М.І., 2006.

Інформаційні ресурси

1. Мультимедійний проектор, цифрові відеоматеріали, електронні ресурси та бази бібліотек, музеїв та архівів.

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни_« Колекціонування, атрибуція та оцінка пам'яток історії та культури» _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 2025_/2026__ н. р.

Заступник декана історичного факультету з навчальної роботи

_____ Кушнар'ов С. С. _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 2025__ р.

Голова науково-методичної комісії історичного факультету

_____ Тумаков О. І. _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 2025__ р.